

"Maastricht s'havia d'env

En quins aspectes són més desiguals les democràcies europees?

—Molt probablement les desigualtats més grosses són d'ordre històric. Les històries de cada país han creat factors, actituds, moviments, formes de pensar, idees..., que es tradueixen en la cultura política, i aquesta és la que defineix les diferències fonamentals entre ells. Abans de començar l'estudi, la meua hipòtesi era que possiblement la diferència es plasmaria en àmbits molt concrets de la política i d'una manera quasi puntual i tècnica, com en el sistema electoral, però resulta que no.

La influència de les esglésies, per exemple, és fonamental. Els corrents religiosos catòlics, anglicans, protestants o ortodoxos han marcat molt profundament les estructures i maneres de fer de les societats europees. En països de gran influència catòlica, on l'Església ha tingut un poder real —com ara Àustria, Portugal, Irlanda, Itàlia o Espanya—, hi ha una empremta de valors sobre la dona, el treball i els hàbits socials que és decisiva. Al pol oposat hi ha els països nòrdics, que tenen una tradició religiosa més respectuosa envers l'individu, cosa que ha fet que, en certa manera, la societat s'hagi democratitzat abans.

—Democràcies desiguals descriu en petites 'fotos' la visió d'Europa que té cada país. Són visions que contribueixen a una integració futura més factible, o cada vegada hi ha més desconfiances?

—La idea d'una Europa unida és una idea molt noble, però crec que es posa en pràctica d'una manera nefasta. Va tenir sentit a la postguerra, perquè va ajudar a reconstruir un continent devastat i alhora perquè, com a entitat unida, sembla que allunyava el fantasma de la confrontació. En l'actualitat, i aquest és un dels motius del llibre, el problema és que no sabem qui són els nostres veïns, quines diferències i quins punts en comú tenim. I depèn de com es construeixi aquesta Europa, aquestes desigualtats s'accentuaran o es faran cada vegada més petites. Per potenciar el que són els punts en comú fa falta conèixer-nos més i, sobretot, posar l'accent en la ciutadania i no tant en el poble, que té una visió més excloent de "jo aquí, i vosaltres allà".

—La tendència és que la UE s'expandeixi cap al nord i l'est, que es 'germanitzi'. Quines repercussions pot tenir de cara a França i el Benelux, i també de cara als països del sud?

—Depèn del punt de vista. En termes econòmics, l'ampliació a l'est beneficia el nucli dur, és a dir: el Benelux, França i Alemanya, perquè

Publicar un llibre sobre Europa que avui no parli en termes exclusivament econòmics és, com a mínim, una gosadia. Maria Josep Aubet, historiadora i sociòloga barcelonina, ha coordinat i escrit 'Democràcies desiguals. Cultura política y paridad en la Unión Europea', un recull de quinze retrats històrics, polítics i sociològics dels països de la Unió.

representa un gran mercat que, a més, s'ha descomunístitzat passant a un liberalisme salvatge. Des del punt de vista polític, si no es refà de la malaltia que consumeix la Unió quant a dèficit democràtic, quant a descontrol absolut de les instàncies que decideixen, tot plegat no serà sinó la incorporació d'aquests països en un projecte europeu que, de moment, només és econòmic.

—Abans apuntava la importància de la tradició democràtica als països del nord d'Europa. La seva entrada potser pal·liarà aquest dèficit democràtic que afecta la Unió.

—Sí, esperem-ho. Però hi ha la paradoxa que, precisament perquè són els més democràtics, els més apassionats per la igualtat i la justícia, són també els més rebeccs a Maastricht. Noruega ha dit que no, els referèndums de Dinamarca i Suècia van ser d'un sí per la mínima. El tarannà de la Unió és tan allunyat de la seva cultura, precisament tan igualitària i democràtica, que no crec que ratifiquin mai el Tractat. El nombre dels qui van dir que no, ara ha augmentat, perquè aquesta situació d'estancament, ara la viuen d'una forma directa.

—Però alguns avantatges deuen veure-hi...

—Dinamarca i Suècia hi estan interessats perquè poden vendre Volvos i molins edílics. Ara disposen de grans mercats com l'alemany, el francès o l'espanyol, i en això van basar la campanya d'entrada a la Unió Europea: que és millor ser a dins, on es prenen les decisions, que no pas a fora. S'ha de veure què passarà; però és una llàstima que aquests països no s'impliquin més en la Unió, perquè de les aportacions positives de la pràctica democràtica nòrdica no ens n'arriba res.

—Crec que ara perilla l'eix franco-alemany, tan preocupats a França per les seves finances i a Alemanya per l'increment de l'atur?

—Quan l'atur augmenta sense parar i perilla l'estat del benestar, la temptació de tancar-se en ells mateixos i d'apuntar-se de nou al tren del liberalisme, la tenen tots els països. Espero que no passi, perquè Europa, sense l'eix franco-alemany, no sobreviuria. Si algun dia es trenquen les relacions París-Bonn, sigui perquè els líders canvien o perquè el nacionalisme s'exacerba, no hi haurà construcció possible.

—La Gran Bretanya no acaba de trobar el seu lloc en la Unió, oi?

—Cal saber contextualitzar l'escepticisme dels anglesos. A part ser molt tossuts i de sentir-se més atrets pel món de la Commonwealth, a Europa han adoptat el paper de dolents moltes vegades per defensar posicions realistes en nom

Altar d'un projecte polític"

RICARD CUGAT

d'una democratització superior del procés de construcció europea. Si la Gran Bretanya i Dinamarca són tan reticents a la Unió és perquè els seus parlaments són autèntiques cambres de representació dels ciutadans, ben al contrari del que és el Parlament Europeu.

—*Europa elimina fronteres internes, però aixeca murs al sud i a l'est amb els països del món àrab.*

—Primerament, no acaba de ser cert que hagin caigut les fronteres entre països. L'acord de Schengen és subaplicat i molt qüestionat per tots els governs. A la frontera de la Jonquera, per exemple, encara hi ha militars francesos controlant. I l'incompliment de Schengen ja no és la no-aplicació de Maastricht, sinó de l'Acta Única, amb la qual cosa ell ciutadà europeu en rep una imatge molt negativa, perquè una de les coses més gràfiques, més visualitzables d'aquesta unió era de poder passar per les fronteres sense haver d'ensenyar res. I això no ha canviat, almenys per als espanyols.

Quant al refús envers el nord d'Àfrica, és marcat per una època de crisi econòmica a Europa. Evidentment que no és una política defensible, però si ja no som capaços de crear consciència de ciutadania respecte als nostres veïns de més a prop: francesos, portuguesos o italians, com podem pretendre que la gent es conscienciï d'acceptar plenament l'estranger. La psicosis de la desocupació fa impossible de convèncer un jove sense feina d'aquesta tolerància, ja no solament envers un magribí, sinó tampoc envers un danès.

—*Cap on hauria d'anar el debat sobre Europa?*

—En primer lloc caldria potenciar-lo. Després orientar-lo cap al ciutadà per fer-l'en sentir participant, d'aquest projecte, perquè avui dia té més informació i vol controlar les decisions que poden afectar la seva vida quotidiana. I ja que tenim un Parlament europeu, fem-lo servir. Cal girar el mitjà i arribar a controlar els polítics que decideixen, perquè quina Europa construïm ara, sinó una Europa d'esquena a la ciutadania?

L'error, i causa, d'aquest estancament del projecte europeu és de considerar el tractat de Maastricht com una fita única. El debat sobre Europa és, sobretot, econòmic perquè la màxima preocupació dels dirigents és de poder competir amb els Estats Units i el Japó, però crec que s'hauria d'envoltar d'un projecte polític realista i engrescador alhora.

—*És euroescèptica?*

—Sóc una europeïsta. El que passa és que fins ara Europa era una cosa més democràtica,

"El debat sobre Europa és, sobretot, econòmic perquè la màxima preocupació dels dirigents és de poder competir amb els Estats Units i Japó, però crec que s'hauria d'envoltar d'un projecte polític realista i engrescador alhora."

atraient, que s'identificava amb modernitat. Avui això no sembla tan clar. Quan t'adones que una qüestió clau com és que les institucions de la Unió Europea funcionin democràticament, per molts missatges que enviïn a la gent del carrer no s'aconseguirà res, perquè són ambigus i no fan sinó fomentar encara més el sentiment contrari, l'euroescèpticisme. I la cosa pitjor és que els líders europeus no ens donen cap senyal d'on anem o, més aviat, d'on ens porten. El problema, repeteixo, és que no hi ha un projecte que sigui clar i convincent.

Isabel Galí